

بررسی رابطه مدیریت راهبردی و توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان سیریک)

عباس جهان‌الدینی

گروه جغرافیا، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران

حسین سلیمانی*

گروه جغرافیا، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران

سید رامین غفاری

دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۱/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۰۴

چکیده

توسعه پایدار مفهومی است که پس از گزارش کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه در ۱۹۸۷، توانست تمامی رویکردهای دیگر که تا آن زمان غالب بودند را کنار زده و به گفتمان غالب در توسعه جوامع تبدیل شود. بنابر تعریف کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه، توسعه پایدار، توسعه‌ای است که نیازهای نسل فعلی را بدون ایجاد اشکال در توانایی نسل‌های آینده در برآوردن احتیاجات خود تأمین می‌نماید. حوزه‌های روستایی به عنوان قاعده نظام و فعالیت ملی نقش اساسی در توسعه ملی ایفا می‌کنند؛ زیرا توسعه پایدار سرزمین در گرو پایداری نظام روستایی به عنوان زیر نظام تشکیل دهنده نظام سرزمین است و پایداری فضاهای روستایی در ابعاد مختلف می‌تواند نقش مؤثری در توسعه منطقه‌ای و ملی داشته باشد و اگر در جریان پیشرفت و توسعه فضاهای روستایی وقفه‌ای ایجاد شود، آثار و پیامدهای آن نه تنها حوزه‌های روستایی؛ بلکه مناطق شهری و در نهایت، کلیات سرزمین را در بر خواهد گرفت. پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه مدیریت راهبردی و توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان سیریک) انجام شد. روش پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی-تحلیلی بود. جامعه آماری پژوهش صاحب‌نظران و متخصصان بخش مرکزی شهرستان سیریک بودند که به شیوه هدفمند ۴۷ نفر از آن‌ها انتخاب شدند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار spss استفاده شد. نتایج ضریب همبستگی نشان داد بین مدیریت راهبردی و توسعه پایدار روستایی ارتباط معنادار وجود دارد. از بین عوامل مدیریت راهبردی عامل اقتصادی مهم‌ترین عامل می‌باشد.

کلیدواژگان: مدیریت راهبردی، توسعه پایدار روستایی، شهرستان سیریک.

مقدمه

حوزه‌های روستایی به عنوان قاعده نظام و فعالیت ملی نقش اساسی در توسعه ملی ایفا می‌کنند؛ زیرا توسعه پایدار سرزمین در گرو پایداری نظام روستایی به عنوان زیر نظام تشکیل دهنده نظام سرزمین است و پایداری فضاهای روستایی در ابعاد مختلف می‌تواند نقش مؤثری در توسعه منطقه‌ای و ملی داشته باشد و اگر در جریان پیشرفت و توسعه فضاهای روستایی وقفه‌ای ایجاد شود، آثار و پیامدهای آن نه تنها حوزه‌های روستایی؛ بلکه مناطق شهری و در نهایت، کلیات سرزمین را در بر خواهد گرفت. در ساختار اقتصادی نواحی روستایی کشورهای مختلف، کشاورزی محور اساسی تأمین معیشت به شمار می‌آید و در اغلب برنامه‌های توسعه نیز کشاورزی مهم‌ترین و تنها ارکان اقتصادی روستاهاست (مسیبی و همکاران، ۱۳۹۷).

مهم‌ترین ویژگی چنین ساختاری فقدان تنوع در بسترهای اقتصادی و فرصت‌های شغلی به خصوص برای نیروی انسانی رو به افزایش روستایی است که تا حدود زیادی نشئت گرفته از نوع نگرش به روستا و سیاست‌گذاری‌های دولتی و عوامل درونی روستا است. چنین ساختار اقتصادی و شاغلی در ناحیه روستایی، مسائل خاصی را به دنبال دارد که از جمله آن‌ها می‌توان به انعطاف کمتر در مقابل نوسانات کوتاه‌مدت آب و هوایی، نوسان قیمت محصول در زمان برداشت، محدودیت‌های بازاریابی محصول، وابستگی بهره‌برداران به محیط خارج از روستا و بازارهای خارجی، وجود بیکاری آشکار و پنهان، کاهش بازده سرمایه، تخریب منابع پایه محیطی، آسیب‌پذیری اقتصاد روستایی و بی‌ثباتی منابع درآمدی، تضعیف اقتصاد و فرهنگ روستایی، مهاجرت روستایی، حاشیه‌نشینی و مسائل شهری اشاره کرد. اغلب نظریه‌پردازان توسعه در راستای کاهش اثرات منفی چنین ساختاری و در چارچوب الگوی توسعه پایدار به عنوان یکی از مهم‌ترین راهبردهای توسعه رویکرد متنوع سازی فعالیت‌های اقتصادی را پیشنهاد می‌کنند (جوان و همکاران، ۱۳۹۰).

امروزه قدرت کشورها بر اساس نیروی خلاق و کارآمد آن سنجیده می‌شود. بنابراین کشورها باید بهترین برنامه‌ریزی را برای بهترین سرمایه‌های خود انجام دهند (جعفری نیا و راجی، ۱۳۹۶). هر جامعه‌ای که درصدد دستیابی به توسعه پایدار و موفق است، ناگزیر باید مشارکت فعال افراد جامعه را بپذیرد و به آن‌ها فرصت دهد تا توسعه جامعه خویش را تحقق بخشد (مطیعی لنگرودی و شمسایی، ۱۳۹۱). در برنامه‌های کشور ما، فقدان توسعه درون‌زا با برنامه‌هایی که مردم در آن مشارکت دارند و دولت تنها نقش هدایتی و تسهیل‌گری را برعهده گیرد، به خوبی مشهود است به همین خاطر اهداف توسعه تنها در بخش ابلاغیه‌ها و بخش‌نامه‌ها محدود شده است (عنابستانی، ۱۳۹۱). نگاه بالا به پایین و توجه یک سویه به علم و فناوری و چشم پوشی از گنجینه‌های دانش، اطلاعات و تجربه و به خصوص خواست‌های ذی‌نفعان را می‌توان از جمله دلایل عمده شکست برنامه‌های توسعه به طور اعم و توسعه روستایی به طور اخص دانست (رفیع‌فر و غربی، ۱۳۹۴). توسعه‌ای که خواست‌ها و مقتضیات محلی را نادیده می‌گیرد، مقدار زیادی زمان و منابع را هدر می‌دهد. به طوری که نادیده گرفتن افراد و گروه‌هایی که بر محیط تأثیرگذار و تأثیرپذیر

هستند می‌تواند منجر به کاهش عملکرد و حتی ناکامی و شکست برنامه‌ها گردد (هیل و همکاران^۱، ۱۹۹۲). پژوهش انجام شده از نظر هدف پژوهش توسعه‌ای - کاربردی می‌باشد. به این معنا که از نتایج این پژوهش جهت سیاست‌گذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها استفاده می‌شود. این پژوهش از نظر هدف در زمره پژوهش‌های کاربردی محسوب می‌شود و به لحاظ روش از نوع توصیفی - پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه کارشناسان و متخصصان منطقه هرمزگان بودند. که از بین آن‌ها به شیوه هدفمند ۴۷ نفر انتخاب شدند.

رویکرد نظری

مروری بر نظریه‌ها و دیدگاه‌های توسعه روستایی حاکی از بروز تغییرات عمده و ظهور نظریه‌هایی با رویکردهای متفاوت در طی نیم قرن گذشته است. در طول زمان این پارادایم‌های توسعه در قالب برنامه‌ریزی تعاملی و مشارکتی قوت گرفته است (زاهدی و همکاران، ۱۳۹۳). به مرور مشارکت از چنان جایگاهی برخوردار گردید که گاه توسعه را معادل با مشارکت و آن را وسیله و هدف توسعه ذکر کرده‌اند (عناستانی، ۱۳۹۳). در بیشتر راهبردهای توسعه روستایی ایران، توسعه کشاورزی در کانون اصلی توجه قرار داشته است و در واقع، کشاورزی قلمداد شده است؛ اما در شرایط کنونی، اوضاع جوامع روستایی کشور به گونه‌ای دیگر است و این‌گونه راهبردها که توسعه روستایی و توسعه کشاورزی را یکسان می‌پندارند، دیگر با کارایی مطلوب همراه نخواهد بود و با توجه به تقلیل شدید منابع طبیعی پایه (آب، خاک و پوشش گیاهی)، در شرایط عدم امنیت اقتصادی و اجتماعی، کاهش برابری در دسترسی به خدمات پایه در روستاها نسبت به شهرها و نیز وجود نگاه ابزاری به مقوله مشارکت و نهادهای محلی، بسیاری از روستاییان منابع کشاورزی خود را رها کرده و برای کسب معیشت پایدار روانه حواشی شهرها شده‌اند.

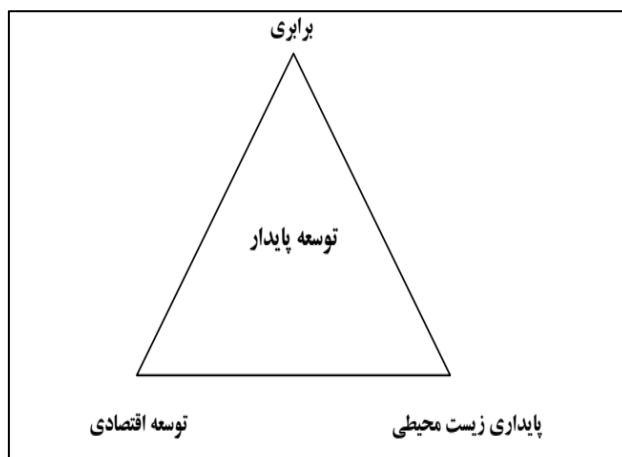
به نظر می‌رسد که رهایی از این شرایط دشوار توجه عمومی به توسعه پایدار به مثابه (توسعه‌ای انسان‌محور و انعطاف-پذیر در روستاها) و همکاری و همیاری عوامل دولتی و غیردولتی در کنار مردم جوامع روستایی به منظور اجرای اصول و راهکارهای برخاسته از شاخص‌های توسعه پایدار در جوامع روستایی کشورمان را طلب می‌کند. به این ترتیب، اولویت‌بندی راهبردهای توسعه روستایی و استفاده از فنون و روش‌های علمی اندازه‌گیری و ارزیابی این راهبردها و تعیین بهینه‌ترین راهبرد در توسعه جوامع روستایی ضرورت دارد. در حقیقت، نگاهی راهبردی به توسعه پایدار روستایی اهمیت ویژه‌ای در برنامه‌ریزی توسعه روستایی دارد. تدوین راهبردهای توسعه، امکان توسعه پایدار و کنترل برنامه‌ها را میسر می‌سازد.

مانفرد زیلر (۲۰۰۶) در چارچوب مفهومی توسعه روستایی با رویکرد توسعه پایدار که از مجموعه داده‌های اولیه در سه سطح خانوار، اجتماعات محلی و نهادی در کشورهای در حال توسعه به دست آمده، معتقد است توسعه روستایی در شرایطی مبتنی بر توسعه پایدار خواهد بود که بر اساس سه بعد و محور عمده برابری، رشد اقتصادی و پایداری محیطی باشد.

هر یک از این محورها شامل موضوعات و مسائلی می‌شوند که عبارت‌اند از:

^۱ - Hill

بعد برابری شامل: مسائل فقر، جنس، مهاجرت، اشتغال، امنیت غذایی و تأمین اجتماعی.
بعد رشد اقتصادی شامل: بازارهای مالی روستایی، بانکداری خرد، اصلاح ملکی و بازار زمین، تحقیقات کشاورزی و تغییرات تکنولوژیکی
بعد پایداری زیست‌محیطی شامل: تغییرات محیطی و انرژی تجدیدپذیر، تغییرات نهادی، مدل‌های بخشی و فضایی (میرزایی و همکاران، ۱۳۹۲).

شکل ۱. ابعاد به هم پیوسته توسعه پایدار

منبع: (زلف، ۲۰۰۶).

در سال‌های اخیر توسعه روستایی تغییرات مهمی را پشت سر گذاشته و عمدتاً به معنای اعم خود در قالب توسعه پایدار با دیدگاه سرزمینی همراه بوده است. در این دیدگاه که در مناطق روستایی اغلب تحت عنوان سیاست‌های توسعه یکپارچه روستایی شناخته می‌شود، به همه بخش‌های اقتصادی و اجتماعی بر اساس بهره‌برداری از تمامی توان محلی توجه شده و همچنین به مشارکت میان سازمان‌های خصوصی و نهادهای دولتی در همه‌ی بخش‌ها تأکید شده است. توسعه پایدار روستایی، فرآیندی است که بر ارتقای همه‌جانبه حیات روستایی از طریق زمینه‌سازی و ترغیب فعالیت‌های هم‌ساز با قابلیت‌ها و تنگناهای محیطی تأکید می‌کند؛ اما دستیابی به این مهم مستلزم اخذ بهترین راهبرد، متناسب با ویژگی‌های هر ناحیه و محدوده‌ی روستایی است. تحقیق حاضر با هدف بررسی مدیریت راهبردی در توسعه پایدار بخش مرکزی سیریک از توابع شهرستان سیریک در استان هرمزگان و همچنین تعیین اولویت راهبردهای توسعه - پایدار بخش مذکور صورت گرفته است.

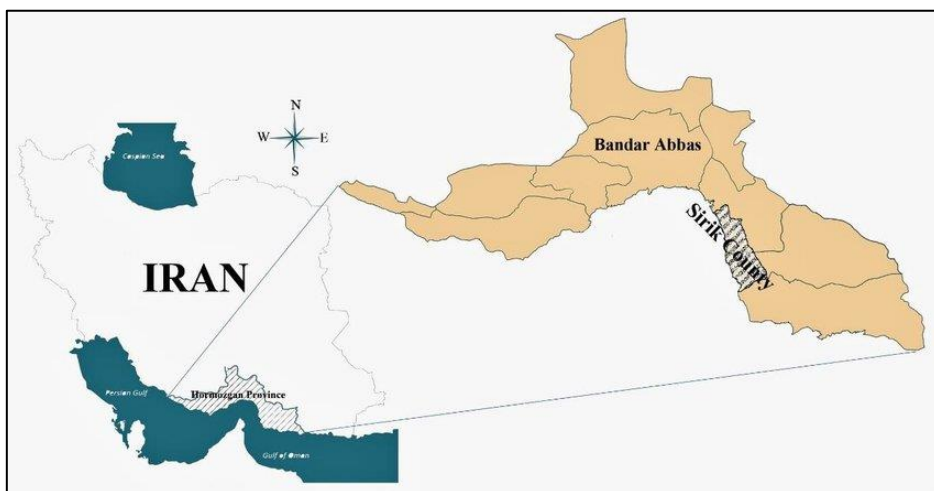
نظر به جایگاهی که روستا و روستانشین در پویایی اقتصاد کشور، از قبیل کمک به رشد اقتصادی، کنترل نرخ تورم، افزایش نرخ اشتغال و فعالیت دارد (به‌طور ویژه در تولید کالاهای اساسی و استراتژیک نیز مؤثر است) می‌تواند بستر مناسبی برای تولیدات کشاورزی، دامی، صنعتی و خدماتی، حفظ محیط زیست و امنیت، هنجارهای فرهنگی و اجتماعی، حراست و نگهداری مرزها را فراهم نماید. بنابراین ترسیم نقشه راهی که نقش روستاها را در نظام برنامه‌ریزی

کشور تعیین نماید از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از طرفی ظرفیت جمعیت ۲۱ میلیون نفر ساکن در این مناطق با اتخاذ تدابیر صحیح و مدبرانه زمینه شکوفایی و توسعه پایدار مناطق روستایی و به تبع آن کشور را به همراه خواهد داشت (ایزدی، ۱۳۹۴).

در این میان، نواحی خشک ایران، از لحاظ بسترهای جغرافیایی مشکلات دو چندان را در مسیر توسعه پایدار روستایی ایجاد کرده است؛ زیرا خشکسالی و کمبود منابع آب در این مناطق، توسعه کشاورزی را با چالشی بازر مواجه ساخته است. این پدیده، در رکود این بخش مهم اقتصاد روستایی و در نهایت تنزل شاخص‌های توسعه پایدار روستایی مؤثر بوده است. بخش مرکزی سیریک از توابع شهرستان سیریک در استان هرمزگان، از جمله کانون‌های جغرافیایی در ایران است که با ویژگی بارز نواحی خشک، ضرورت ایجاد یک منبع اقتصادی را به عنوان مکمل کشاورزی مطرح کرده است. این منطقه به عنوان یکی از مصادیق ناپایداری روستایی به دلیل عوامل مختلف طبیعی و انسانی دارای مشکلاتی است که مهم‌ترین آن‌ها شامل محرومیت نسبی نواحی روستایی منطقه با وجود قابلیت‌های بالای محیطی، نوسانات اقلیمی و به خصوص کم‌آبی شدید در سال‌های اخیر و تبعات منفی آن در ساختار اقتصادی و اجتماعی منطقه، ساختار سنی جوان منطقه و کمبود بسترهای اشتغال مولد برای آن‌ها و در نهایت تنزل سطح کیفیت زندگی روستاییان است. بنابراین، این پژوهش به منظور پاسخ‌گویی به این سؤال است که بین مدیریت راهبردی و توسعه پایدار روستایی چه رابطه‌ای وجود دارد؟

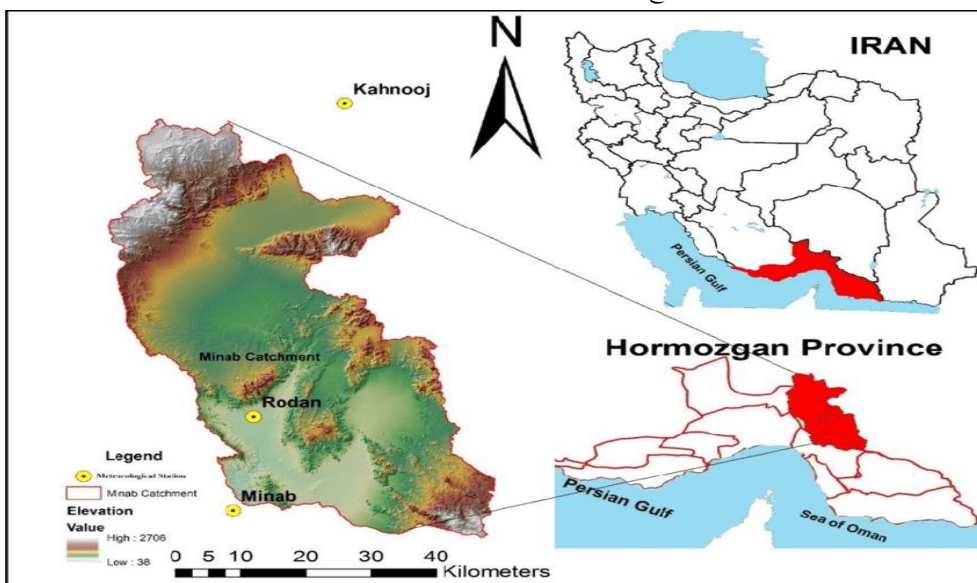
منطقه مورد مطالعه

منطقه مورد مطالعه شهرستان سیریک می‌باشد. شهرستان سیریک در توالی تاریخی بخشی از قلمرو ملوک هرموز بوده که پس از فروپاشی آن جزو میناب شد. خوانین محلی طی ازمه طولانی اداره این منطقه را در دست داشته‌اند. شهرستان سیریک در سال ۱۳۸۶ از شهرستان میناب تفکیک شده و به عنوان شهرستانی جدید به تقسیمات کشوری اضافه شده است. شهرستان سیریک با مساحتی حدود ۳۳۵۱ کیلومتر مربع در فاصله ۱۷۵ کیلومتری مرکز استان هرمزگان قرار دارد که از سمت شمال به شهرستان میناب از جنوب به شهرستان جاسک از شرق به ارتفاعات بشاگرد و سندرک و از غرب به دریای مکران (عمان) محدود می‌شود شهر بندری سیریک در باختر شهرستان میناب در مسیر راه آسفالت میناب - جاسک و در کنار آب‌های دریای مکران (عمان) در ۲۶ درجه و ۳۱ دقیقه پهنای شمالی و ۵۷ درجه و ۶ دقیقه درازای خاوری نسبت به نیمروز گرینویچ قرار گرفته و میانگین بلندی آن از سطح دریا ۶ متر می‌باشد و فاصله آن تا شهر میناب ۷۵ کیلومتر است بندر سیریک در کنار دریای عمان با شن‌های سفید و نقره‌ای بکر و سواحل گسترده ماسه‌ای و آب‌های زلال آبی در پهنه کبود دریای است در سیریک از هیاهوی شهرنشینی بزرگ اثری نیست. بخش مرکزی به مرکزیت شهر سیریک دارای دو دهستان به نام‌های دهستان سیریک به مرکز شهر سیریک و بیابان به مرکزیت گونمردی و مشتمل بر ۶۱ روستا است. منطقه‌ی مورد مطالعه و پژوهش یعنی بخش مرکزی سیریک، در استان هرمزگان در مجموع با ۶۱ آبادی دارای سکنه، ۸۲۵۰ خانوار و ۳۱۱۸۵ نفر جمعیت قرار دارد (زارعی، ۱۳۹۵).

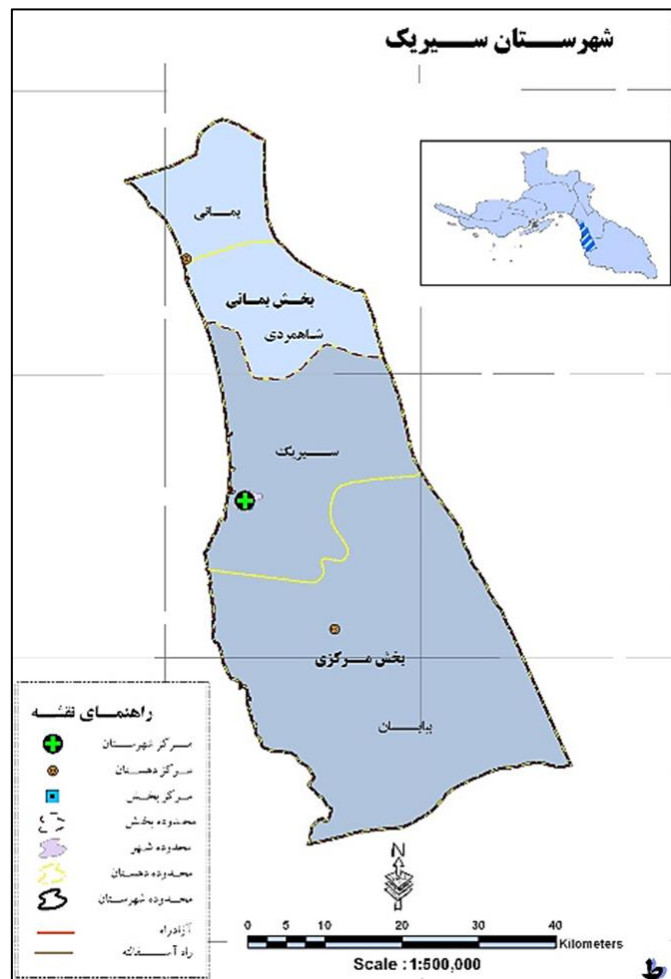
شکل ۱. نقشه موقعیت سیاسی شهرستان سیریک در استان هرمزگان

منبع: <https://www.researchgate.net>

شکل ۲. نقشه موقعیت سیاسی کشور، استان و شهرستان

منبع: <https://www.researchgate.net>

شکل ۳. نقشه موقعیت سیاسی بخش مرکزی شهرستان سیریک

منبع: <https://www.researchgate.net>

ابزار مورد استفاده در این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته می‌باشد. برای بررسی پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شد. بدین منظور یک نمونه اولیه شامل ۳۰ پرسشنامه پیش آزمون گردید و سپس با استفاده از داده‌های به دست آمده از این پرسشنامه‌ها و به کمک نرم‌افزار آماری Spss میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد ضریب آلفای کرونباخ برای متغیرهای تحقیق و ابعاد آن به شرح جدول می‌باشد. از آنجائیکه مقدار بدست آمده آلفای کرونباخ برای همه متغیرهای تحقیق بالای ۰/۷۰ می‌باشد می‌توان گفت پرسشنامه از پایایی قابل قبولی برخوردار است.

جدول ۱. آلفای کرونباخ متغیرها

عامل	آلفای کرونباخ
ویژگی های اقتصادی	۰/۷۸۸
ویژگی های اقتصادی و مدیریتی	۰/۷۴۱
ویژگی های اجتماعی	۰/۸۴۳

ویژگی های کالبدی و محیطی ۸۰۳

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

تحلیل های توصیفی

جدول ۲. جنسیت پاسخ دهندگان

جنسیت پاسخ دهندگان	فراوانی	درصد فراوانی
مرد	۴۷	۱۰۰
زن	۰	۱۰۰
مجموع	۴۷	۱۰۰

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

اطلاعات مربوط به جنسیت نمونه پژوهش در جدول ۲ خلاصه شده است. اطلاعات این جدول و نمودار نشان می دهد که تمامی پاسخ دهندگان این پژوهش انجام شده ۱۰۰٪ درصد مرد هستند.

جدول ۳. تحصیلات پاسخ دهندگان

تحصیلات پاسخ دهندگان	فراوانی	درصد فراوانی
دیپلم	۲۳	۵۵.۶
لیسانس	۲۱	۵.۶
فوق لیسانس	۳	۳۸.۹
جمع	۴۷	۱۰۰

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

اطلاعات مربوط به میزان تحصیلات نمونه پژوهش همان گونه که در جدول ۳ نشان داده شده است، بیشترین درصد افراد پاسخ دهنده یعنی ۵۵.۶ درصد آنان را افراد با تحصیلات دیپلم، ۳۸.۹ درصد آنان لیسانس و ۵.۶ درصد فوق لیسانس تشکیل داده اند.

جدول ۴. شغل پاسخ دهندگان

شغل پاسخ دهندگان	فراوانی	درصد فراوانی
------------------	---------	--------------

دهیار	۴۷	.۱۰۰
جمع	۱۰۰	.۱۰۰

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

اطلاعات مربوط به شغل نمونه پژوهش در جدول ۴ و نمودار خلاصه شده است. اطلاعات این جدول نشان می-دهد که شغل ۱۰۰٪ درصد پاسخ دهندگان دهیار می باشند.

جدول ۵. درآمد پاسخ دهندگان

درآمد ماهانه	فراوانی	درصد فراوانی
۱/۵ - ۲/۵	۱۶	.۳۰
۲/۵ - ۳/۵	۱۵	.۲۷
۳/۵ - ۴/۵	۷	.۲۰
۴/۵ - ۵/۱۰۰	۹	.۲۳
جمع	۴۷	.۱۰۰

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

اطلاعات مربوط به میزان تحصیلات نمونه پژوهش همان گونه که در جدول ۵ نشان داده شده است، بیشترین درصد افراد پاسخ دهنده یعنی ۳۰٪ درصد آنان دارای درآمد ماهانه ۱/۵-۲/۵ میلیون تومان، ۲۷٪ درصد آنان درآمد ماهانه ۲/۵-۳/۵ میلیون تومان، ۲۳٪ دارای درآمد ۴/۵-۵/۱۰۰ میلیون تومان و ۲۰٪ درصد دارای درآمد ماهانه ۳/۵-۴/۵ میلیون تومان می باشند.

جدول ۶. بعد خانوار پاسخ دهندگان

بعد خانوار	فراوانی	درصد فراوانی
۳	۶	۱۴.۱
۴	۲۲	۴۸.۹
۵	۱۴	۳۲
۶	۵	.۵
جمع	۴۷	.۱۰۰

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

اطلاعات مربوط به میزان تحصیلات نمونه پژوهش همان‌گونه که در جدول ۶ نشان داده شده است، بیش‌ترین درصد افراد پاسخ دهنده یعنی ۴۸/۹ درصد آنان دارای بعد خانوار ۴ نفر، ۳۲٪ درصد آنان ۵ نفر، ۵٪ درصد ۶ نفر و ۱۴/۱ درصد آنان دارای بعد خانوار ۳ نفره می‌باشند.

جدول ۷. مقیاس ۹ کمیتی برای مقایسه دودویی معیارها

ارزش	وضعیت مقایسه ۱ نسبت به j
۱	ترجیح یکسان
۳	کمی مرجع
۵	خیلی مرجع
۷	خیلی زیاد مرجع
۹	کاملاً مرجع
۸-۴-۶	بینابین

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

در این مرحله برای تعیین امتیاز معیارها از مقیاس ۹ کمیتی همان‌گونه که در جدول بالا نشان داده شده استفاده شده است. در این مرحله داده‌ها (نتایج امتیازات کارشناسان) وارد نرم‌افزار Expert Choice می‌شود و معیارها با یکدیگر مقایسه و امتیاز و وزن دهی شده است.

جدول ۸. مقایسه دودویی راهبردهای اصلی توسعه پایدار

زیست گرای	منطقه توسعه روستایی- شهری	مشارکت مردمی	مراکز تولیدی و بازسازی جمعیت	صنعتی سازی	معیارها	CR=۰۴٪
۲	۶	۹	۱.۲	۰	صنعتی سازی	۰.۲۱۰
۱	۳	۵	۰	۰	مراکز تولیدی و بازسازی جمعیت	۰.۰۹۲
۳	۷	۰	۰	۰	مشارکت مردمی	۰.۲۷۶
۱	۰	۰	۰	۰	توسعه روستایی- شهری	۰.۰۴۴
۰	۰	۰	۰	۰	زیست منطقه گرای	۰.۱۵۷

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

توسعه فراگیر و برنامه‌ریزی همه جانبه	برنامه‌ریزی متمرکز	برنامه‌ریزی توریسم	توسعه و بهبود زیرساخت	انقلاب سبز	معیارها	CR=
۱.۳	۵	۳	۱.۲	۰	انقلاب سبز	۲۰۸/.
۲	۵	۳	۰	توسعه و بهبود زیر ساخت روستایی	توسعه و بهبود زیر ساخت روستایی	۱۶۰/.
۲	۳	۰		برنامه‌ریزی توریسم	برنامه‌ریزی توریسم	۲۲۲/.
۱	۰			برنامه‌ریزی متمرکز	برنامه‌ریزی متمرکز	۱۵۷/.
۰				توسعه فراگیر و همه جانبه	توسعه فراگیر و همه جانبه	۱۵۲/.

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

با توجه به شکل بالا برای به دست آوردن ضریب تطابق (CR) به تعیین امتیاز راهبرد ها و مقایسه دو دویی این راهبردها پرداخته شده است. همان گونه که در ابتدا ذکر شد داده‌ها و نتایج نظرات کارشناسان وارد نرم‌افزار Expert choice گردید و راهبردها با هم مقایسه و اهمیت و وزن آن‌ها و ضریب تطابق (CR) هر کدام از آن‌ها مشخص شد. با توجه به اینکه کارشناسان درباره‌ی راهبردها نظرات متفاوتی داشتند از میانگین حسابی نظرات آن‌ها در امتیازدهی استفاده شده است. در امتیاز دهی از متخصصان خواسته شده بود که بر مبنای جدول استاندارد مقیاس ۹ کمیتی برای مقایسه دو دویی معیارها و یا همان راهبردها امتیاز دهی کنند. نتیجه این پژوهش گویای این است که از بین ۱۰ راهبرد ذکر شده در توسعه پایدار روستایی بخش مرکزی شهرستان سیریک، راهبرد مشارکت مردمی با میانگین وزنی ۲۷۶/، اولویت اول، راهبرد برنامه‌ریزی توریسم (گردشگری) با میانگین وزنی ۲۲۲/، در اولویت دوم، راهبرد صنعتی سازی با میانگین وزنی ۲۰۸/، در اولویت سوم، راهبرد انقلاب با میانگین وزنی ۲۰۸/، سبز اولویت چهارم، راهبرد توسعه و بهبود زیر ساخت های روستایی ۱۶۰/، اولویت پنجم، راهبرد زیست منطقه گرایی و برنامه‌ریزی متمرکز ۱۵۷/، در اولویت ششم، راهبرد توسعه فراگیر و همه جانبه ۱۵۲/، در اولویت هفتم، راهبرد مراکز تولیدی و بازسازی جمعیت ۰۹۲/، در اولویت هشتم و راهبرد توسعه روستایی-شهری با میانگین وزنی ۰۴۴/، درصد در اولویت نهم قرار دارد. بنابراین طبق فرضیه مورد نظر، نتایج گویای آن است که راهبرد مشارکت مردمی و راهبرد برنامه‌ریزی توریسم (گردشگری) از بین دیگر راهبردها بهترین رتبه را در انتخاب بهترین استراتژی توسعه شهرستان سیریک دارد.

جدول ۹. ضریب همبستگی بین مدیریت راهبردی و توسعه پایدار روستایی

متغیر	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معنادار
مدیریت راهبردی و توسعه پایدار روستایی	۴۷	۰/۷۳	۰/۰۰۱

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

جدول بالا ضریب همبستگی بین مدیریت راهبردی و توسعه پایدار روستایی را نشان می‌دهد. ضریب همبستگی برابر با ۰/۷۳ می‌باشد که با توجه به سطح ۰/۰۰۱ رابط معناداری بین مدیریت راهبردی و توسعه پایدار روستایی وجود دارد.

جدول ۱۰. آزمون تی تست تک نمونه معیار اقتصادی

سطح اطمینان ۹۵٪	اختلاف میانگین		سطح معنی داری	درجه آزادی t	اقتصادی
	کرانه بالا	کرانه پایین			
-۶۳۵۵	-۸۲۵۶	-۷۳۰۵۶	۰۰۰	۴۴	-۱۵۰۴۸۹

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

با توجه به جدول ارائه شده ی فوق، نتایج بیان شده گویای آن است که معیار اقتصادی از بین تمام معیارهای بررسی شده در این پژوهش بیشترین ارزش و اهمیت در تبیین توسعه پایدار روستایی در شهرستان سیریک دارد. بنابراین طبق نتایج جدول فوق با توجه به مقدار SIG به دست آمده، چون مقدار SIG که همان سطح معنی داری است کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین فرضیه قابل قبول بوده و مورد تایید قرار می‌گیرد و این فرضیه پذیرفته می‌شود.

نتیجه گیری و دستاورد علمی پژوهشی

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه مدیریت راهبردی در توسعه پایدار روستایی می‌باشد. برای بررسی فرضیه از ضریب همبستگی استفاده شد. نتایج نشان داد بین توسعه پایدار و مدیریت راهبردی با همبستگی ۰/۷۳ رابطه وجود دارد با توجه به سطح معناداری ۰/۰۰۱ که پایین تر از ۰/۰۵ می‌باشد فرضیه تایید شد. نتایج پژوهش حاضر با پژوهش صمدی و همکاران (۱۳۹۹) مبنی بر مدیریت راهبردی توسعه پایدار گردش گری در مناطق ساحلی، مهدوی و همکاران (۱۳۹۵) مبنی بر طراحی راهبردهای توسعه پایدار روستایی همسو بود. در تبیین می‌توان گفت از آنجایی که مدیریت استراتژیک مجموعه‌ای از تصمیمات و اقدامات مدیریتی خوانده‌اند که عملکرد بلندمدت یک شرکت، سازمان یا مجموعه را تعیین می‌کند. مدیریت استراتژیک شامل رصد محیطی (هم خارجی و هم داخلی)، تدوین استراتژی (برنامه‌ریزی استراتژیک یا بلندمدت)، پیاده‌سازی، ارزیابی و کنترل استراتژی است؛ بنابراین مطالعه مدیریت استراتژیک بر پایش و ارزیابی فرصت‌ها و تهدیدهای خارجی در پرتو قوت‌ها و ضعف‌های داخلی یک شرکت یا سازمان تأکید می‌کند. مدیریت استراتژیک در ابتدا سیاست کسب و کار خوانده می‌شد. موضوعاتی که در مدیریت استراتژیک مطرح می‌شود شامل برنامه‌ریزی استراتژیک، رصد محیطی و تجزیه و تحلیل صنعت است. از طرف دیگر توسعه پایدار روستایی عبارت است از فرآیند کمک به مردم روستایی از طریق اولویت‌بندی نیازهایشان، فعال نمودن آن و سرمایه‌گذاری در زمینه ایجاد زیرساخت‌ها و ارائه خدمات اجتماعی، برقراری عدالت و برابری با توجه به ظرفیت‌های محلی، و رفتارهایی به خلاف هم بی‌عدالتی‌های گذشته و تضمین سلامتی و امنیت آن‌ها بویژه زنان است. رسیدن به

توسعه به عوامل و شرایط مختلفی بستگی دارد که باید در کنار هم قرار گیرند تا اهداف توسعه محقق شوند. تجربه توسعه در کشورهای جهان سوم حداقل در بخش روستایی نشان می‌دهد که نحوه نگرش به توسعه و روش‌ها و راهبردهای اتخاذ شده نقش کلیدی در موفقیت یا عدم موفقیت برنامه‌های توسعه دارد. بسیاری از صاحب نظران دلیل عدم موفقیت در بهبود وضعیت جامعه روستایی و شکست برنامه‌های توسعه در روستاها را به نحوه نگرش به توسعه روستایی و راهبردهای اتخاذ شده مربوط می‌دانند

مدیریت از مهم‌ترین فعالیت‌ها در زندگی اجتماعی بشر امروز است و به مدد این فعالیت است که مأموریت‌ها و اهداف سازمان‌ها تحقق می‌یابد، از منابع و امکانات موجود بهره‌برداری می‌شود و توانایی و استعداد انسان‌ها بروز می‌یابد. ضرورت توسعه و مدیریت شایسته در تخصیص امکانات و استفاده از پتانسیل‌ها و دانش بومی مناطق روستایی از اولویت‌های امور مدیریتی کشور به شمار می‌آید. نظر به جایگاهی که روستا و روستانشین در پویایی اقتصاد کشور، از قبیل کمک به رشد اقتصادی، کنترل نرخ تورم، افزایش نرخ اشتغال و فعالیت دارد (به طور ویژه در تولید کالاهای اساسی و استراتژیک نیز مؤثر است) می‌تواند بستر مناسبی برای تولیدات کشاورزی، دامی، صنعتی و خدماتی، حفظ محیط زیست و امنیت، هنجارهای فرهنگی و اجتماعی، حراست و نگهداری مرزها را فراهم نماید. بنابراین ترسیم نقشه راهی که نقش روستاها را در نظام برنامه‌ریزی کشور تعیین نماید از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از طرفی ظرفیت جمعیت ۲۱ میلیون نفر ساکن در این مناطق با اتخاذ تدابیر صحیح و مدبرانه زمینه شکوفایی و توسعه پایدار مناطق روستایی و به تبع آن کشور را به همراه خواهد داشت. در این میان، نواحی خشک ایران، از لحاظ بسترهای جغرافیایی مشکلات دو چندان را در مسیر توسعه پایدار روستایی ایجاد کرده است؛ زیرا خشکسالی و کمبود منابع آب در این مناطق، توسعه کشاورزی را با چالشی بازر مواجه ساخته است. این پدیده، در رکود این بخش مهم اقتصاد روستایی و در نهایت تنزل شاخص‌های توسعه پایدار روستایی مؤثر بوده است.

منابع

۱. ایزدی، حسن (۱۳۹۴)، گردشگری غذا، فرصتی برای توسعه پایدار روستایی در ایران، پژوهش‌های روستایی، دوره ۶، شماره ۱، ۶۵-۹۶.
۲. جعفری نیا، سعید و راجی، سامان (۱۳۹۶)، اجرای برنامه‌ریزی استراتژیک منابع انسانی در سازمان‌ها؛ چالش‌ها و راهکارها (مطالعه موردی: صنعت دارویی ایران)، اولین همایش بین‌المللی و سومین همایش ملی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی.
۳. جوان، جعفر، علوی زاده، سید امیرمحمد و کرمانی، مهدی (۱۳۹۰)، نقش متنوع سازی فعالیتهای اقتصادی در توسعه پایدار روستایی مطالعه موردی: شهرستان سمیرم، فصلنامه جغرافیا، سال نهم، شماره ۲۹.
۴. رفیع فر، جلال الدین و غربی، موسی الرضا و رزقی، محمد (۱۳۹۴)، آسیابانی و بازنمایی مناسبات اجتماعی طبقات فرودست در جوامع روستایی: بررسی پدیده آسیاب و آسیابانی در روستای حسن آباد ششتمد سبزوار، مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران دوره چهارم، شماره ۳ (پیاپی ۱۵).

۵. زاهدی، محمد جواد و غفاری، غلامرضا، ابراهیمی، لویه عادل (۱۳۹۱)، کاستی های نظری برنامه ریزی توسعه روستایی در ایران، پژوهش های روستایی، دوره ۳، شماره ۴، ۲۴-۱.
۶. صمدی طاری، زهرا و نوری، جعفر و ارجمندی، رضا (۱۳۹۹)، مدیریت راهبردی توسعه پایدار گردش‌گرد مناطق ساحلی با استفاده از مدل SWOT و ماتریس QSPM (منطقه مورد مطالعه: استان مازندران)، علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره بیست و دوم، شماره یک، ۲۴۷-۲۲۵.
۷. عنابستانی، علی اکبر و اکبری، محمد حسن (۱۳۹۱)، ارزیابی طرح‌های هادی و نقش آن در توسعه کالبدی روستا از دیدگاه روستاییان (مطالعه‌ی موردی: شهرستان جهرم)، پژوهش های جغرافیایی انسانی، دوره ۴۴، شماره ۴: ۹۳-۱۱۰.
۸. عنابستانی، علی اکبر و دیگران (۱۳۹۳)، تحلیل موانع متنوع سازی فعالیت های اقتصادی در روستاهای مرزی شهرستان مریوان، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال سوم، شماره ۴.
۹. مسیبی، سمانه و حمید برقی و داریوش رحیمی و یوسف قنبری (۱۳۹۷)، اولویت بندی راهبردهای توسعه در مناطق روستایی با رویکرد توسعه پایدار (مطالعه موردی: روستاهای ناحیه ی شمال غرب استان اصفهان).
۱۰. مطیعی لنگرودی، سید حسن و امیدی شاه آباد، امید (۱۳۹۱)، حفاظت محیط زیست و مدیریت منابع خاک روستایی در ایران، همایش بین المللی بحرآن‌های زیست محیطی ایران و راهکارهای بهبود آن، جزیره کیش.
۱۱. میرزایی اهرنجانی، حسن و پورعزت، علی اصغر و سعدآبادی، علی اصغر (۱۳۹۲)، مدیریت توسعه روستا؛ گذار به سوی روستای الکترونیک. انتشارات میدانچی.
۱۲. مهدوی، داوود؛ افتخاری، رکن الدین و سجاسی، حمدالله (۱۳۹۵)، طراحی راهبردهای توسعه پایدار گردشگری روستاهای تاریخی - فرهنگی، جغرافیا و برنامه‌ریزی، دوره ۲۰، شماره ۵۶، ۳۰۰-۲۷۵.
13. Karina Castro-Arce, Frank Vanclay, (۲۰۱۹) Transformative social innovation for sustainable rural development: An analytical framework to assist community-based initiatives Journal of Rural Studies, In press, corrected proof, Available online 15 November.
14. Zeller, Manfred. Rural development theory and policy. Germany: University of Hohenheim, 2006.